

บันทึก

เรื่อง ที่วังเพชรบูรณ์ พระมรดกสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนเพชรบูรณ์อินทราชัย

สำนักงานราชเลขาธิการได้มีหนังสือ ที่ รล. ๐๐๐๗/๒๓๙ ลงวันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๒ ขอให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาให้ความเห็นในปัญหาเกี่ยวกับที่วังเพชรบูรณ์พระมรดกสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนเพชรบูรณ์อินทราชัย โดยมีข้อเท็จจริงว่า พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุทธสิริโสภาซึ่งเป็นเชษฐภคินีของพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าวรานนท์ธวัช ฐานะผู้รับมอบอำนาจให้เป็นผู้ดูแลรับส่วนแบ่งและครอบครองดูแลพระมรดกในส่วนของพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรานนท์ธวัช ทรงขอให้มีการพิจารณาพระมรดกเกี่ยวกับที่วังเพชรบูรณ์ เพราะทรงเห็นว่า พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าวรานนท์ธวัช น่าจะทรงมีคุณสมบัติครบถ้วนสมควรจะดำรงตระกูลจุฑาธุชต่อไปได้ และเพื่อภาระหน้าที่ของพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าสุทธสิริโสภาจะได้สิ้นสุดลง

สำหรับเรื่องพระมรดกของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนเพชรบูรณ์อินทราชัยนี้ ปรากฏข้อเท็จจริงสรุปได้ว่า

(๑) พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการที่ ๑๒/๓๔๒ ลงวันที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ.๒๔๖๑ พระราชทานที่ดินวังเพชรบูรณ์ ซึ่งตั้งอยู่ที่ตำบลปทุมวัน อำเภอปทุมวัน จังหวัดพระนคร ให้แก่สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนเพชรบูรณ์อินทราชัย สำหรับใช้เป็นที่ดินสร้างวัง เมื่อ พ.ศ.๒๔๖๑

(๒) สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนเพชรบูรณ์อินทราชัย สิ้นพระชนม์เมื่อปี พ.ศ.๒๔๖๖ โดยมีได้ทำพินัยกรรมไว้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งให้เจ้าพระยาธรรมาธิกรณาธิบดี เจ้าพระยามหิธรและเจ้าพระยาบวรบุรีราชสมบัติ เป็นกรรมการรวบรวมทรัพย์มรดกพร้อมทั้งผลประโยชน์รายได้ และหนี้สินตลอดจนที่ดินและบ้านเรือนอันเป็นทรัพย์มรดกของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนเพชรบูรณ์อินทราชัย เมื่อรวบรวมทรัพย์มรดกแล้วให้รายงานกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท

(๓) ระหว่างที่คณะกรรมการดำเนินการรวบรวมพระมรดก ได้มีการออกโฉนดที่ดินที่วังเพชรบูรณ์เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๖๗ ในชื่อของกรรมการรวบรวมทรัพย์มรดกทั้งสามท่านดังกล่าวใน (๒) โดยเป็นโฉนดที่ ๓๐๐๘ ตำบลปทุมวัน อำเภอปทุมวัน จังหวัดพระนครเนื้อที่ ๑๑๗ ไร่ ๖๗ ตารางวา และหมายเหตุไว้ที่โฉนดว่า “ออกให้เพื่อให้กรรมสิทธิ์เป็นไปตามพระราชหัตถเลขา ที่ ๑๒/๓๔๒ ลงวันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๔๖๑ (สำเนาอยู่หอทะเบียน)”

(๔) คณะกรรมการรวบรวมทรัพย์มรดกได้กราบบังคมทูลพระกรุณาถวายรายงานการจัดการพระมรดกมีข้อความเกี่ยวกับที่วังเพชรบูรณ์ว่า “บรรดาทรัพย์สมบัติที่กราบบังคมทูลพระกรุณาข้างต้นไม่รวมทั้งที่วังด้วย เพราะเห็นด้วยเกล้าฯ ว่า ที่วังนั้นเป็นของหลวงและอยู่ในพระมหากษัตริย์คุณที่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานแก่ผู้ซึ่งทรงดำรงเห็นสมควร

ที่จะดำรงตระกูลต่อไป ถ้าเป็นการชอบด้วยพระราชดำริแล้ว ก็สมควรมอบหมายพระคลังข้างที่ รักษาสืบไปซึ่งในเวลานี้พระคลังข้างที่ก็เป็นผู้ดูแลอยู่แล้ว”

(๕) พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชหัตถเลขา ที่ ๕/๗๐ ลงวันที่ ๒๒ กรกฎาคม พ.ศ.๒๔๖๘ ว่า “ตามหนังสือ ที่ ๒๐/๔๘๒ ลงวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๔๖๘ รายงานเรื่องจัดการทรัพย์สินมรดกเจ้าฟ้ากรมขุนเพชรบูรณ์อินทราชัยนั้นได้อ่านตลอดแล้ว ตามที่กรรมการจัดการได้ชี้แจงมานั้นเป็นที่พอใจแล้ว ให้ดำเนินการตามที่คณะกรรมการเสนอ”

(๖) วันที่ ๒๐ และวันที่ ๓๐ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๗๗ หม่อมลออกับหม่อมระวีได้มีหนังสือกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานแบ่งพระมรดกรายนี้ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ มีพระราชกระแสรับสั่งให้ส่งเรื่องไปให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวังพิจารณา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวังถวายความเห็น ว่า หม่อมทั้งสองไม่มีสิทธิได้รับพระมรดก

(๗) วันที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ.๒๔๗๗ คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์มีบัญชา ว่าคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ได้พิจารณาเรื่องนี้โดยถี่ถ้วนแล้ว เห็นว่าสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนเพชรบูรณ์อินทราชัยทรงมีพระโอรสและธิดาด้วยหม่อมทั้งสองคนนี้ ควรกรุณาให้ได้รับส่วนแบ่ง ในกองพระมรดก

(๘) วันที่ ๑๖ กันยายน พ.ศ.๒๔๗๘ ผู้อำนวยการพระคลังข้างที่ได้มีหนังสือ กราบบังคมทูลพระกรุณาความว่า ได้จัดทำบัญชีและตีราคาทรัพย์สินเพื่อแบ่งพระมรดกแล้ว แต่พระ ยานิติศาสตร์ไพศาล ประธานกรรมการพิจารณาเรื่องทรัพย์สินฝ่ายพระมหากษัตริย์ สงสัยว่าพระ มรดกรายนี้เข้าใจว่าจัดการเด็ดขาดไปแล้ว เหตุใดจึงมาแบ่งกันอีก ขอให้ส่งเรื่องไปให้กรรมการ พิจารณาทรัพย์สินฝ่ายพระมหากษัตริย์ตรวจพิจารณา ให้ระงับการแบ่งไว้ก่อน

(๙) วันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ.๒๔๗๘ คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์มีบัญชา ให้สำนักงานพระคลังข้างที่ระงับการที่จะแบ่งพระมรดกรายนี้ และมีบัญชาให้ส่งเรื่องไปหา รือนายกรัฐมนตรีขอให้คณะกรรมการกฤษฎีกาตีความพระบรมราชโองการพระบาทสมเด็จพระมงกุฎ เกล้าเจ้าอยู่หัว

(๑๐) วันที่ ๒๑ กันยายน พ.ศ.๒๔๗๙ เลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้รายงาน ว่า คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาแล้ว เห็นว่า เรื่องพระบรมราชโองการนี้ได้มีคำตอบอยู่แล้วดัง ปรากฏในพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงตอบรายงาน กราบบังคมทูลของกรรมการรวบรวมพระมรดก จึงเห็นว่ายังไม่ควรตีความพระบรมราชโองการนี้ คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์จึงมีบัญชาให้สำนักงานพระคลังข้างที่ดำเนินการไปตามแนวทาง พระบรมราชโองการ

(๑๑) วันที่ ๒๖ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๘๘ พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าสุทธสิริโสภา กับพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าวรานนท์ธวัช ได้มีลายพระราชหัตถ์กราบบังคมทูลพระกรุณา พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ขอพระราชทานพระมหากรุณารับทรัพย์สินส่วน พระองค์ไปจากสำนักงานพระคลังข้างที่ และขอให้ทรงแบ่งพระมรดกสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนเพชร บูรณ์อินทราชัยซึ่งเป็นพระบิดาให้เสร็จไป ความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว ทรงพระกรุณา

โปรดเกล้าฯ ให้พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าสุทธสิริโสภารับทรัพย์สินส่วนพระองค์ได้ ส่วนของพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าวรานนท์ธวัช คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ได้มีบัญชาอนุญาตให้ทรงรับได้เช่นกัน และมีบัญชาให้ราชเลขาการในพระองค์หาหรือนายกรัชมุนตรีว่า ถ้าจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการแบ่งพระมรดกจะต้องดำเนินการสถานใดบ้าง เพราะพระมรดกกราชนี้มีพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวบังคับอยู่จะต้องออกกฎหมายลบล้าง หรือแก้ไขพระบรมราชโองการในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชนี้เสียก่อน หรืออย่างไร และควรจะแบ่งให้แก่ผู้ใดอย่างไรจึงจะชอบ เพราะนอกจากพระโอรสธิดาทั้งสองพระองค์ยังมีพระชายาและหม่อมอีกสองคนด้วย กับขอให้คณะกรรมการกฤษฎีกาตีความพระบรมราชโองการพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

(๑๒) คณะกรรมการกฤษฎีกาได้มีบันทึกลงวันที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๑แจ้งผลการพิจารณาเกี่ยวกับการตีความพระบรมราชโองการพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวแยกได้ ๒ กรณี

(๑) พระมรดกกราชนี้ได้แบ่งเสร็จเด็ดขาดแล้วหรือยัง

(๒) ถ้าพระมรดกกราชนี้ยังไม่ได้แบ่งในขณะนี้อาจจะแบ่งได้อย่างไรหรือไม่

ปัญหา (๑) พอสรุปได้ว่าในรายงานของกรรมการรวบรวมทรัพย์มรดก ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชโองการทรงเห็นชอบด้วยแล้วนั้น ก็หาได้วางหลักเกณฑ์สำหรับให้ปฏิบัติในเรื่องการแบ่งปันพระมรดกซึ่งจะต้องกระทำในกาลข้างหน้าไว้ไม่ ทั้งนี้ ก็หมายความว่ากรรมการรวบรวมทรัพย์มรดกมีความเห็นว่าการแบ่งปันพระมรดกของพระราชวงศ์ในเมื่อท่านเจ้าของมิได้ทรงทำพินัยกรรมไว้นั้น ต้องปฏิบัติตามมูลประเพณีที่แล้วมากล่าวคือ เป็นเรื่องที่อยู่ในพระบรมราชวินิจฉัยตามแต่จะทรงพระราชดำริเห็นสมควรเท่านั้นเอง

ปัญหา (๒) พอสรุปได้ว่าพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงเห็นชอบตามรายงานของกรรมการรวบรวมทรัพย์มรดกและโปรดเกล้าฯ ให้ดำเนินการไปตามนั้นได้ทุกประการดังกล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น เป็นพระบรมราชโองการในสมัยที่พระองค์ทรงสมบูรณาญาสิทธิราช ย่อมมีผลบังคับได้เช่นกฎหมาย จึงจำต้องปฏิบัติตามพระบรมราชโองการนั้นทุกประการ เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้โปรดเกล้าฯ ให้ดำเนินการไปตามความเห็นของกรรมการรวบรวมทรัพย์มรดกแล้ว ก็เป็นอันว่าพระองค์ทรงมีพระบรมราชโองการในข้อที่ว่า การแบ่งปันพระมรดกกราชนี้เป็นเรื่องที่อยู่ในพระบรมราชวินิจฉัยนั้นด้วย “พระบรมราชวินิจฉัย” นี้ใช้ว่าจะหมายถึง พระบรมราชวินิจฉัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเท่านั้นก็หามิได้ หากหมายความว่าพระบรมราชวินิจฉัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแห่งประเทศไทยในฐานะที่ทรงเป็นเชษฐบุรุษแห่งพระบรมราชวงศ์ ดังนั้นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบันก็ย่อมทรงรับพระราชภาระในการแบ่งปันพระมรดกกราชนี้ตามที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ กล่าวคือ ทรงแบ่งปันพระมรดกไปตามที่ทรงพระราชดำริเห็นสมควร

(๑๓) วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๙๑ คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์มีบัญชาให้ราชเลขาการในพระองค์แจ้งไปยังสำนักพระราชวังสั่งสำนักงานพระคลังข้างที่ส่งเรื่องให้ที่ปรึกษากฎหมายเสนอความเห็น

ซึ่งที่ปรึกษากฎหมายของสำนักงานพระคลังข้างที่ได้ชี้แจงผลการพิจารณาพร้อมทั้งเสนอความเห็นเป็นบันทึกข้อ ๗ มีความพอสรุปได้ว่า “สำหรับที่วัง คณะกรรมการถวายความเห็นแยกไว้เป็นกรณีพิเศษ ถือเป็นของหลวงและอยู่ในพระมหากฤษฎาธิคุณสำหรับพระราชทานแก่ผู้ซึ่งทรงมีพระราชดำริเห็นสมควรจะดำรงตระกูลต่อไป... ฯลฯ...แต่ที่วังนี้อยู่ในพระมหากฤษฎาธิคุณ ถ้าทรงพระราชดำริเห็นว่ายังไม่ควรพระราชทาน จะไม่พระราชทานก็ได้หรือจะปฏิบัติอย่างอื่น เช่น พระโอรสและธิดาตกลงกันแบ่งส่วนที่วังนี้จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นไปตามนั้นก็ได้”

(๑๔) วันที่ ๑๐ มีนาคม พ.ศ.๒๔๙๕ หม่อมเจ้านิกรเทวัญ ราชเลขาธิการได้ทูลเกล้าฯ ถวายบันทึกความเห็นเกี่ยวกับที่วังว่า ส่วนที่วังนั้น โดยได้มีพระราชหัตถเลขาในรัชกาลที่ ๖ พระราชทานเป็นสิทธิขาดไว้แล้วโดยชัดแจ้ง ก็ชอบที่จะให้รวมอยู่ในกองพระมรดกด้วย

(๑๕) คณะองคมนตรีได้ทูลเกล้าฯ ถวายความเห็นในข้อที่ว่าพระมรดกกราณีนัดนี้ ถึงเวลาแบ่งหรือยังนั้น เห็นว่าพระโอรสพระธิดาของสมเด็จพระเจ้าฟ้าองค์เจ้ามรดกทรงบรรลุนิติภาวะแล้ว จึงถึงเวลาที่จะแบ่งพระมรดกพระราชทานได้

ที่วังเพชรบูรณ์นั้นเดิมเป็นของพระคลังข้างที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานแก่สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนเพชรบูรณ์อินทราชัยตามพระราชหัตถเลขา ที่ ๑๒/๓๔๒ ลงวันที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ.๒๔๖๑ กรรมการรวบรวมพระมรดกรายงานกราบบังคมทูลว่า ที่วังเป็นของหลวงอยู่ในพระมหากฤษฎาธิคุณที่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานแก่ผู้ทรงพระราชดำริเห็นสมควรจะดำรงตระกูลต่อไป ในข้อนี้ไม่เคยมีพระราชกระแสอย่างไร ต่อมาจึงมีข้อที่จะทรงพระราชวินิจฉัยอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้

(๑) จะทรงพระราชวินิจฉัยให้ที่วังเพชรบูรณ์เป็นของทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ตามสภาพของที่ดินแต่เดิมมาก็ได้ หรือ

(๒) จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานที่วังให้แก่ผู้ซึ่งทรงพระราชดำริเห็นสมควรจะดำรงตระกูลต่อไป คือพระองค์เจ้าวรานนท์ธวัชก็ชอบที่จะทำได้ หรือ

(๓) จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ที่วังแก่กองพระมรดกเพื่อจะได้เป็นทรัพย์สินที่จะแบ่งต่อไปก็ได้

(๑๖) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันได้มีพระราชกระแสลงวันที่ ๑๙ พฤษภาคม พ.ศ.๒๔๙๕ ว่า

“โดยที่มรดกกราณีนัดนี้ได้ค้างมาเป็นเวลานานแล้ว สมควรจะได้จัดการแบ่งสันปันส่วนให้แก่ผู้ที่ควรจะได้รับไป ในการนี้ควรจะคำนึงถึงพระบรมราชโองการที่เคยทรงสั่งไว้ในเรื่องนี้ กับให้เป็นการชอบธรรมและถูกต้องตามกฎหมายด้วย ให้ส่งเรื่องให้คณะองคมนตรีพิจารณาถ้าเห็นว่าควรจะต้องตั้งกรรมการขึ้นจัดการก็ให้เสนอรายงานมา เพื่อควรแก่การนี้”

(๑๗) วันที่ ๑๐ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๙๕ ประธานองคมนตรี (กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร) ได้กราบบังคมทูลว่า คณะองคมนตรีได้รับพระราชทานพิจารณาเรื่องนี้แล้ว โดยสรุปเห็นว่าพระมรดกกราณีนัดนี้ยังมิได้แบ่งกันเสร็จเด็ดขาด ส่วนที่วัง ถ้าจะถือตามนัยว่าจะพระราชทานให้ผู้ที่ดำรงตระกูลต่อไปแล้ว ... ฯลฯ...ในสมัยนี้การรักษาสถานที่กว้างใหญ่ย่อมเป็นการสิ้นเปลือง

มาก ถ้าเป็นผู้มีรายได้น้อยไม่เหมาะสมจะทำให้เกิดภาระขึ้นผู้รับวังอาจต้องขายหรือแบ่งขาย ซึ่งการกระทำเช่นนั้นหาเป็นไปตามกระแสพระราชดำริไม่ นอกจากนั้นยังต้องระลึกรั้งเข้าในกรมที่ยังคงรับเงินเดือนจนบัดนี้ และในที่สุดพระยาศรีวิสารวาจาเห็นว่า ที่วังไม่อยู่ในทรัพย์พระมรดกที่จะแบ่ง

(๑๘) วันที่ ๑๙ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๙๕ ได้มีพระราชกระแสว่า “ในหลักใหญ่ ๆ ก็ชอบแล้ว ฉะนั้นขอตั้งให้กรมหมื่นพิทยลาภเป็นประธาน และเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศร พระยาศรีวิสารวาจา เป็นกรรมการดำเนินการ ให้อันที่จะแบ่งพระมรดกรายนี้ให้ชอบด้วยความยุติธรรม และบทกฎหมาย และเมื่อเห็นเป็นการสมควรก็ให้คณะกรรมการเชิญเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เช่น เลขาธิการพระราชวัง ผู้อำนวยการฯ และที่ปรึกษากฎหมายพระคลังข้างที่หรือผู้อื่นที่เกี่ยวข้องในเรื่องพระมรดกนี้มาปรึกษาหารือ หรือสอบถามด้วยก็ได้ และพร้อมกันนั้นก็ให้มีพระราชหัตถเลขาที่ ๑/๖๑ ลงวันที่ ๒๖ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๙๕ ถึงกรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากรทรงแต่งตั้งกรรมการพระราชกระแสนั้น

(๑๙) พระมรดกรายนี้มีการแบ่งปันกันหลายครั้ง เมื่อวันที่ ๒๙ กันยายนพ.ศ. ๒๔๙๕ ได้มีการแบ่งปันพระมรดกอีกครั้งหนึ่งและเป็นครั้งสุดท้ายในรัชกาลปัจจุบัน ในครั้งนี้ พระวรวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากรเป็นประธานกรรมการ เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศร และพระยาศรีวิสารวาจาเป็นกรรมการ คณะกรรมการได้จัดทำสัญญาแบ่งทรัพย์มรดกระหว่างทายาทตามสัญญาข้อ ๓ ได้ตกลงเกี่ยวกับที่วังว่า “ทรัพย์สินนอกจากที่กล่าวในข้อ ๒ ยกเว้นที่วังเพชรบูรณ์ ตำบลปทุมวันซึ่งได้ตกเป็นของหลวงตามรายงานของคณะกรรมการจัดการมรดกในรัชกาลที่ ๖ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชโองการเห็นชอบและให้ดำเนินการตามนั้น”

ประธานกรรมการได้ทูลเกล้าฯ ถวายสัญญาแบ่งปันมรดก และบันทึกเรื่องพระมรดกซึ่งเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศรได้ทำขึ้น เพื่อทรงวินิจฉัย ซึ่งหากทรงพระราชดำริเห็นชอบตามสัญญาแบ่งนี้จะได้รับใส่เกล้าฯ ดำเนินการต่อไป

บันทึกเรื่องที่วังเพชรบูรณ์ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ.๒๔๙๕ ของเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศรที่ทูลเกล้าฯ ถวาย มีความเห็นว่า ที่วังได้เปลี่ยนสภาพกลับมาเป็นของหลวงตามพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ที่เห็นชอบ และให้ดำเนินการไปตามรายงานของกรรมการ ซึ่งจะพระราชทานแก่ผู้ซึ่งทรงพระราชดำริเห็นสมควรจะดำรงตระกูลต่อไป แต่เพียงใดหรือไม่ก็ได้ และตามสัญญาแบ่งทรัพย์มรดกลงวันที่ ๒๙ กันยายน พ.ศ.๒๔๙๕ พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าวรานนท์ธวัช และผู้มีส่วนได้อื่น ๆ ได้รับส่วนแบ่งไปเป็นอันมากแล้ว ถ้าทรงพระดำริเห็นสมควรจะพระราชทานที่วังอันเป็นพระมหากษัตริย์อีกส่วนหนึ่งต่างหากแล้ว มีข้อที่จะพิจารณาว่าจะพระราชทานให้แต่เพียงใดจึงจะเป็นการสมควรเพื่อให้ดำรงตระกูลและเหมาะสมกับสถานะการณ์ในปัจจุบัน

การที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ยกที่หลวงในพระคลังข้างที่ (ในบัดนี้เรียกว่าทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์) พระราชทานแด่สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนเพชรบูรณ์อินทราชัย ผู้เป็นพระอนุชาเพื่อสร้างเป็นวังเมื่อปี พ.ศ.๒๔๖๑ ในสมัยสม

บูรณาญาสิทธิราช ๓๔ ปีล่วงมาแล้วนั้น ย่อมต่างกันอย่างที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานให้แก่พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าวรานนท์ธวัชในปัจจุบันนี้เป็นอันมาก กล่าวคือ ต่างกันด้วยเวลา เหตุการณ์ ฐานะของผู้รับตามลำดับพระราชวงศ์ และราคาแห่งทรัพย์สิน

ด้วยเหตุนี้ถ้าจะพระราชทานแต่สักส่วนหนึ่งของเนื้อที่พอที่จะสร้างวังและรักษาไว้ในตระกูลได้ พร้อมด้วยเงินตามสมควรเพื่อสร้างวังเป็นที่ประทับก็จะงดงามดี หรือจะพระราชทานที่ใหม่พร้อมด้วยเงินตามสมควรให้สร้างเป็นวัง ก็สุดแล้วแต่จะทรงพระราชดำริเห็นสมควร

(๒๐) วันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ.๒๔๙๕ ได้มีพระราชกระแสว่า “เมื่อทนายทได้ทำ ความตกลงกันตามสัญญาแบ่งนี้ ก็ดูเป็นธรรมดีแล้ว อนุมัติให้ดำเนินการได้ และในวันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ.๒๔๙๕ นี้เองได้มีพระราชกระแสเพิ่มเติมว่า “ที่วังเพ็ชรบูรณ์กับผลประโยชน์ที่พระ คลังข้างที่เก็บอยู่นี้ เมื่อไม่มีกองมรดกแล้ว ก็ให้พระคลังข้างที่ดูแลรักษาและเก็บผลประโยชน์ ต่อไปจนกว่าจะได้สั่งเป็นอย่างอื่น ส่วนหม่อมเจ้าบุญจิราธรก็คงให้อาศัยอยู่ต่อไปตามเดิม ส่วน ผลประโยชน์ที่เคยทรงเก็บอยู่ก็ให้คงเก็บได้ทางด้านริมคลอง ทั้งนี้ จะตลอดชีพหรือจนกว่าจะ เห็นสมควรอย่างไรต่อไป”

ต่อมาได้มีพระราชหัตถเลขา ที่ ๓/๘๑ ลงวันที่ ๒ ตุลาคม พ.ศ.๒๔๙๕ ถึง ประธานกรรมการให้ดำเนินการตามพระราชกระแสดังกล่าวข้างต้น

(๒๑) เนื่องจากในปี พ.ศ.๒๔๗๙ ได้มีพระราชบัญญัติจัดระเบียบทรัพย์สินฝ่าย พระมหากษัตริย์ พุทธศักราช ๒๔๗๙ ประกาศใช้บังคับ และกำหนดให้ทรัพย์สินต่าง ๆ ของ พระมหากษัตริย์แบ่งออกเป็นสามประเภท คือ

- (๑) ทรัพย์สินส่วนพระองค์
- (๒) ทรัพย์สินส่วนสาธารณะสมบัติของแผ่นดิน
- (๓) ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

จึงทำให้มีปัญหาว่า คำว่า “ที่วังเป็นของหลวง” ตามรายงานของ คณะกรรมการแบ่งพระมรดกเป็นทรัพย์สินประเภทใดใน ๓ ประเภท หรือเป็นทรัพย์สินอีก ประเภทหนึ่งซึ่งไม่อยู่ภายในบังคับแห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวข้างต้น

เนื่องจากมีความเห็นแตกต่างกันหลายฝ่าย สำนักกราชเลขาธิการจึงใคร่ขอให้ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาตีความในปัญหาข้อที่ว่า ที่ดินวังเพ็ชรบูรณ์ที่ คณะกรรมการจัดแบ่งมรดกเห็นว่าเป็นของหลวงนั้น จะถือเป็นทรัพย์สินประเภทใดและจะ จำหน่ายจ่ายโอนได้ด้วยวิธีใด จึงจะชอบด้วยกฎหมาย ทั้งนี้ เพื่อที่จะได้พิจารณาดำเนินการให้ ถูกต้องต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะพิเศษ) ได้ พิจารณาปัญหาดังกล่าวแล้วมีความเห็นว่า เมื่อสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนเพ็ชรบูรณ์อินทราชัย สิ้นพระชนม์เมื่อวันที่ ๘ กรกฎาคม พ.ศ.๒๔๖๖ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีพระ บรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งคณะกรรมการรวบรวมทรัพย์สินมรดกของสมเด็จพระเจ้าฟ้าพระองค์ นั้นแล้วให้รายงานกราบบังคมทูลให้ทรงทราบ คณะกรรมการรวบรวมทรัพย์สินมรดกได้รายงาน

กราบบังคมทูลพระกรุณาในหนังสือ ที่ ๒๐/๔๘๒ ลงวันที่ ๒๕ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๖๘ จากรายงานของคณะกรรมการดังกล่าวในส่วนที่เกี่ยวกับที่วังอันเป็นปัญหาที่หารือในตอนหนึ่งกล่าวว่า “บรรดาทรัพย์สินที่กราบบังคมทูลพระกรุณาข้างต้นไม่รวมทั้งที่วังด้วยเพราะเห็นด้วยเกล้าฯ ว่าที่วังนั้นเป็นของหลวง และอยู่ในพระมหากษัตริย์คุณที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานแก่ผู้ที่ทรงพระราชดำริเห็นสมควรจะดำรงตระกูลต่อไป ถ้าเป็นการขอด้วยพระราชดำริแล้วจะได้ทรงพระมหากษัตริย์คุณโปรดเกล้าฯ มอบพระคลังข้างที่รักษาสืบไป ซึ่งในเวลานั้นพระคลังข้างที่ก็เป็นผู้ดูแลอยู่แล้ว” พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีพระบรมราชโองการเห็นชอบและโปรดเกล้าฯ ให้ดำเนินการไปตามนั้น โดยที่พระบรมราชโองการดังกล่าวมีขึ้นเมื่อสมัยสมบูรณาญาสิทธิราช จึงย่อมมีผลบังคับได้เช่นกฎหมายให้ที่วังเพ็ชรบูรณ์นี้เป็นที่ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงดูแลรักษาและสงวนไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะพระราชทานให้แก่ผู้ดำรงวงศ์ตระกูลของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนเพ็ชรบูรณ์อินทราชัยต่อไป ที่วังเพ็ชรบูรณ์จึงเป็นทรัพย์สินที่มีลักษณะพิเศษ แม้ภายหลังจะมีพระราชบัญญัติจัดระเบียบทรัพย์สินฝ่ายพระมหากษัตริย์ พุทธศักราช ๒๔๗๙ ใช้บังคับ ก็ไม่มีผลยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขพระบรมราชโองการดังกล่าวได้ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงว่าพระบรมราชโองการนั้นเป็นกฎหมายพิเศษที่ว่าด้วยที่วังเพ็ชรบูรณ์โดยเฉพาะส่วนพระราชบัญญัติจัดระเบียบทรัพย์สินฝ่ายพระมหากษัตริย์ พุทธศักราช ๒๔๗๙ เป็นกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินของพระมหากษัตริย์ นอกจากนั้น การแปลกฎหมายว่าที่วังเพ็ชรบูรณ์อยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายว่าด้วยการจัดระเบียบทรัพย์สินฝ่ายพระมหากษัตริย์ย่อมขัดต่อเจตนารมณ์แห่งพระบรมราชโองการโดยชัดแจ้ง เพราะหากถือว่าเป็นทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์แล้วย่อมหมายความว่าพระมหากษัตริย์ไม่อาจทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะพระราชทานให้แก่ผู้ใดได้โดยลำพังพระองค์เอง และโดยไม่มีคำตอบแทน ซึ่งเห็นได้ชัดว่าขัดต่อพระบรมราชโองการที่มีฐานะเป็นกฎหมายดังกล่าวข้างต้น และจะถือว่าเป็นทรัพย์สินส่วนพระองค์ก็ไม่ได้อีกเช่นกัน เพราะไม่เข้าลักษณะเป็นทรัพย์สินส่วนพระองค์ที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติจัดระเบียบทรัพย์สินฝ่ายพระมหากษัตริย์ พุทธศักราช ๒๔๗๙ และในพระบรมราชโองการเองแสดงให้เห็นว่ามีพระประสงค์จะให้กลับคืนสภาพเป็นของพระคลังข้างที่ตามเดิม เพราะแม้แต่โฉนดก็ได้ออกในนามของคณะกรรมการรวบรวมทรัพย์สินมรดก เพื่อเปิดโอกาสที่จะพระราชทานให้แก่ผู้ซึ่งทรงพระราชดำริเห็นสมควรดำรงตระกูลต่อไป โดยสรุปจึงเห็นว่า ที่วังเพ็ชรบูรณ์จึงเป็นที่ซึ่งมิได้อยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติจัดระเบียบทรัพย์สินฝ่ายพระมหากษัตริย์ พุทธศักราช ๒๔๗๙ แต่เป็นที่ซึ่งอยู่ในพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ที่จะพระราชทานให้แก่ทายาทผู้ซึ่งดำรงตระกูลของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนเพ็ชรบูรณ์อินทราชัยตามพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งยังคงมีผลใช้บังคับเป็นกฎหมาย และจะพระราชทานให้แก่ทายาทหรือไม่ เพียงใดย่อมสุดแล้วแต่พระราชดำริเห็นสมควร

(ลงชื่อ) อมร จันทรมุขมุนี

(นายอมร จันทรมุขมุนี)

รองเลขาธิการฯ

ปฏิบัติราชการแทน เลขานุการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ตุลาคม ๒๕๖๒